

Pel cantó de Proust

XEVI CAMPRUBÍ

ASSAIG

Jordi Giró i París,
Els homes són i les coses passen.
Maurici Serrahima i Bofill (1902-1979),
un filòsof-literat del segle XX.
PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE
MONTSERRAT. Barcelona, 2004.

Diu en alguns biògrafs i analistes de l'obra de Proust que aquest geni de la literatura francesa era un grafoman sense remei, lletraferit en extrem i totalment incapaç d'abreujar un text un cop l'havia escrit, fins al punt que quan repassava les galeres les ampliava de tal manera que treia de polleguera els editors. Un de prou conegut, Bernard Grasset, li escrivia pel maig del 1913 gairebé suplicant-li que, de cara a una segona revisió, es limités a donar el vistiplau a les correccions de la novel·la *Du côté de chez Swann* sense afegir-hi res de nou. Cap a final d'aquell any, transcorreguts vuit mesos des de la data del lliurament de l'original i després d'haver passat cinc revisions, va aparèixer, en una edició pagada, això sí, amb els diners de l'autor, la primera part de *À la recherche du temps perdu*. Proust assegurava que en aquella publicació no hi havia gaire més d'una de cada vint ratlles del text original.

Casualment, l'aparició de la primera de les vuit parts d'un dels *cycles romanesques* més fascinadors de la literatura moderna va ser determinant per a un jove català, apassionat per la lectura, asmàtic com Proust i no menys captivat per l'exercici de les lletres. L'any 1913 una salut delicada portà Maurici Serrahima a passar uns mesos en un sanatori francès, lloc on, a l'edat d'11 anys, descobrí el món de Proust i la *belle époque*; un món, el de l'alta burgesia, que de fet no li era llunyà i que, temps després, convertit també en un maniàtic de la ploma, retrataria en les seves novel·les. Proust i el temps perdut, el record d'un món que, pel que fa a Catalunya, va viure un moment àlgid en el període d'entreguerres, va ser el tema que més el va seduir i al qual Serrahima va dedicar una gran part de les seves reflexions filosòfiques i literàries. L'admiració per l'escriptor francès tindria el seu colofó en un assaig crític de l'obra de Marcel Proust que Serrahima va publicar l'any 1971.

Aquests i altres paral·lelismes entre Proust i Serrahima apareixen en el llibre *Els homes són i les coses passen*, una breu però intensa biografia de Mau-

rici Serrahima fruit del treball de Jordi Giró. La importància que aquest autor atorga a alguns aspectes coincidents en les vides dels dos escriptors fa que, fins i tot, de forma excessivament agosarada, Giró consideri Serrahima com el nostre Proust. Tanmateix, l'autor d'aquesta biografia destaca la importància d'altres influències, com la de Joan Maragall, sobre el que Serrahima va escriure també una biografia; la del crític literari Josep Maria Capdevila i, dins del terreny filosòfic, l'aprenentatge aportat pel pensament de Chesterton, de Maritain i de Mounier.

El llibre de Jordi Giró es divideix en dues parts. La primera, deliberadament més curta, està dedicada a les qüestions purament biogràfiques i la

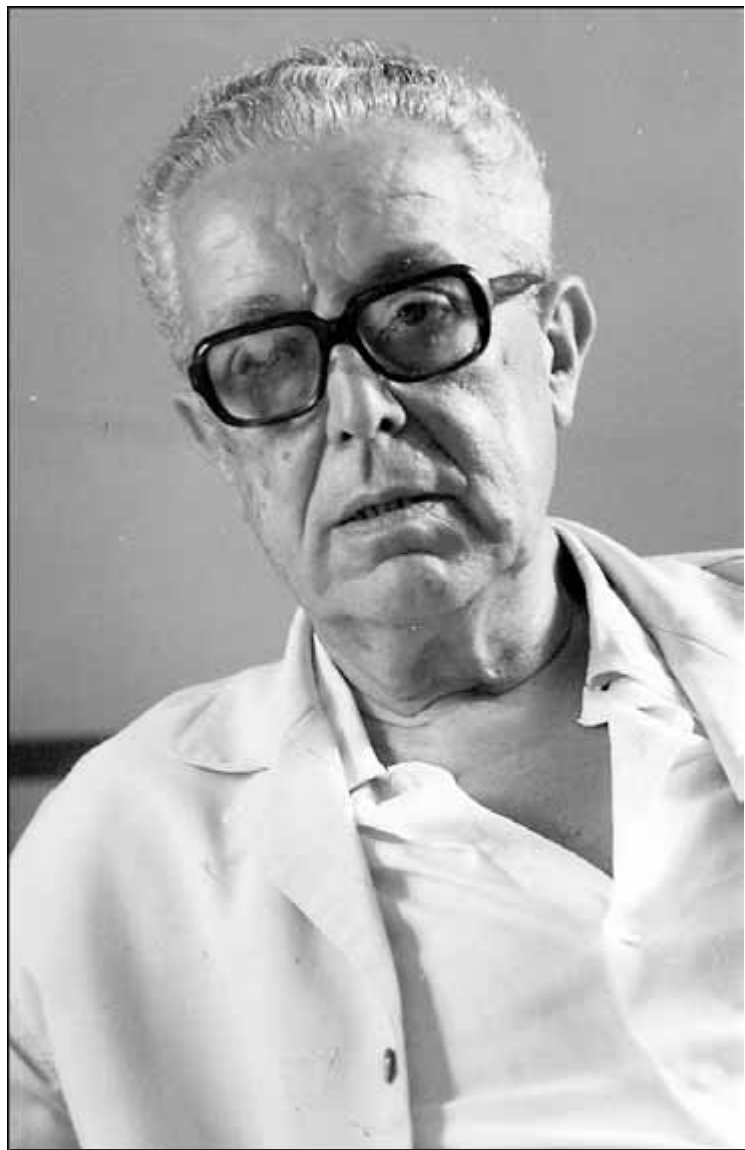
Joves Cristians, en la fundació d'Unió Democràtica de Catalunya i en la redacció del diari *El Matí*. La Guerra Civil, l'exili i el retorn, a l'inici del llarg franquisme, ocupen altres capítols de la primera part del llibre. Pel que fa a la segona part, hi trobem, sense ànim d'entrar en l'anàlisi profunda, tal com adverteix el mateix Giró, un repàs a l'extens treball escrit de Serrahima, que abasta la novel·la i el conte, la biografia, les memòries, la crítica i l'assaig.

De tot plegat s'aprèn, sobretot per aquells que, sense justificació possible, no coneixem ni valorem prou bé el llegat de Maurici Serrahima, que aquest ha estat un dels autors més prolífics però menys reconeguts de les lletres catalanes i a qui, certa-

ment, el cànon no ha fet justícia. Serrahima hauria volgut ser Proust però, lluny d'això, va haver de suportar, al llarg de tota la vida, la frustració que li causava el no poder satisfer el desig de dedicar-se de ple a l'escriptura per culpa del pes que la tradició familiar per l'advocacia exercia sobre ell. Malgrat que el seu amic Salvador Espriu li havia assegurat que estava cridat a ser l'hereu de Narcís Oller, al final Serrahima es va adonar que el motiu pel qual se'l recordaria seria pel treball com a memorialista; obra que ha quedat registrada en uns quants milers de notes i papers, molts incomprensiblement encara inèdits, que, segons Jordi Giró, converteixen Serrahima en "un cronista de la nostra història col·lectiva en els moments més negres de la davallada nacional en la Guerra Civil i la persecució franquista".

Els homes són i les coses passen és, doncs, una bona manera de descobrir l'obra i la figura de Maurici Serrahima (1902-1979) i de situar-lo en el lloc de mèrit

que li correspon. El llibre recull, en aquest sentit, tot un ventall de valoracions ja publicades anteriorment per coneixedors i coneguts de Serrahima com, per exemple, Josep Benet i Jaume Lorés. D'entre aquestes referències val la pena destacar, perquè sí que li fa justícia, la de l'historiador Hilari Ragué, que inclou Serrahima dins d'aquella *minoria profètica* que durant la dictadura franquista no va renegar mai de les seves conviccions nacionalistes i que amb el desplegament de tota una sèrie de conferències, cursos i trobades poètiques, com les que programava el grup Miramar, va engegar una resistència cultural primerenca; unes activitats que, segons Ragué, no van suposar "mers diletantismes de lletraferits, sinó veritables combats per a la represa nacional".

LA FIGURA I L'OBRA DE MAURICI SERRAHIMA HAN ESTAT BIOGRAFIADES

segona tracta dels aspectes més rellevants de l'obra de Serrahima. D'aquesta manera, partint de l'etapa de joventut en què Serrahima descobrí Proust i adquirí consciència de l'inevitable pas del temps, Giró s'endinsa en els anys en què aquest advocat i intel·lectual barceloní, de profundes creences cristianes, va participar en el moviment de renovació del catolicisme, sobretot en la Federació de

Maurici Serrahima és un dels autors més prolífics però menys reconeguts

TEATRE

La resta no és silenci

ARTUR PASCUAL

Albert Munt,
L'Escorxador [Elsinore 1601].
EDITORIAL AADPC.
Barcelona, 2004.

Si hi ha una cosa que caracteritza els clàssics és la seva capacitat d'estimular amb les seves imatges poderoses la mirada contemporània, fins i tot la més desmitificadora, nòdrint-la generosament mentre, amb una impertorbabilitat majestuosa, suporten tota mena de deformacions, glosses, jocs i variacions. El clàssic encoratja el guirigall dels discursos paral·lels i, al mateix temps, roman *hors de la mêlée*, igual que una piràmide triomfa sobre els seus saquejadors. Deia Calvino que els clàssics sempre són rellegits, ja que duen incorporada la petjada de totes les lectures que han precedit la nostra; també és inevitable caure en la temptació de reescriure'ls, perquè una de les fatalitats de l'artista rabiosament modern és intentar aprofitar les raspadures d'un diamant.

Albert Munt (Barcelona, 1976) s'ha aplicat en aquest exercici amb tot el seu talent d'alumne avantatjat, que no és pas poc. La seva exploració de *Hamlet* dona lloc a una ficció beckettiana que té per escenari la càmera frigorífica d'un escorxador, on dos còmics esquarteradors, Hans i Otto, reflex dels enterramorts sense nom que caven la fossa d'Ofèlia a l'obra de Shakespeare, manipulen amb una irreverència grotesca els cossos de Gertrudis, Claudi, Laertes i Hamlet, convertits per la gràcia de Munt en quatre porcs sanguinolents oberts en canal. La parella de pallassos procedeix a examinar maldestrament les vísceres durant una autòpsia truculenta l'objectiu de la qual és evocar les imperfeccions morals dels finats, una operació que amaneix amb una enginyosa sèrie de paròdies, sobretotesos i situacions humorístiques. Per completar el quadre apareix Poloni, una rata invisible que turmenta el pobre Otto i que acabarà a la trituradora.

UNA RELECTURA DELS CLÀSSICS

Al marge del desplegament de triperia —una explicable concessió als gustos de l'època—, la profanació caricaturesca de Munt és una burla lúcida sobre el mateix exercici de lectura (o relectura) dels clàssics: els seus personatges furguen dins dels cadàvers insignes com ell ha fet durant el seu aprenentatge com a dramaturg. També hi ha en el seu text un encertat paral·lelisme amb els experiments de Tom Stoppard que, a *Rosencrantz i Guildenstern han mort*, concedia una prolongació fantasmal a l'existència d'aquests inseparables traïdors shakesperians, i posava en literatura una de les seves màximes preferides: "Totes les sortides són entrades a algun altre lloc". De la mateixa manera, l'escorxador de Hans i Otto és el més enllà imaginari en què desemboquen les quatre figures violentament assassinades a l'últim acte de *Hamlet*. "La resta és silenci!", exclamava el príncep de Dinamarca abans del seu darrer sospir. És evident que s'equivocava.